

ДІАЛОГ, ДІАЛОГІЧНИЙ ТЕКСТ ТА ДІАЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Безугла Л.Р. (Харків)

Стаття присвячена розмежуванню понять діалогу, діалогічного тексту та діалогічного дискурсу. Наголошується на вирішальній ролі формального та функціонального трактування діалогу. Діалог на функціональному рівні являє собою мовлення у широкому розумінні, яке є підґрунтям мови. Діалог на формальному рівні становить діалогічний текст, який є результатом реалізації діалогічного дискурсу. Діалогічний дискурс утворює мовленнєву діяльність людини, яка за своєю природою є когнітивно-комунікативною, та результат цієї діяльності – діалогічний текст.

Ключові слова: адресат, діалог, дискурс, дискурсивний хід, мовець, текст.

Л.Р. Безуглая. Диалог, диалогический текст и диалогический дискурс. Статья посвящена разграничению понятий диалога, диалогического текста и диалогического дискурса. Акцентируется решающая роль формальной и функциональной трактовки диалога. Диалог на функциональном уровне представляет собой речь в широком понимании, который является основой языка. Диалог на формальном уровне представляет собой текст, являющийся результатом реализации диалогического дискурса. Диалогический дискурс образует речевая деятельность человека, которая по своей природе является когнитивно-коммуникативной, и результат этой деятельности – диалогический текст.

Ключевые слова: адресат, говорящий, диалог, дискурс, дискурсивный ход, текст.

L.R. Bezugla. Dialog, dialogical text and dialogical discourse. The article deals with the differentiation of the notions of dialog, dialogical text and dialogical discourse. The basic role of the formal and functional dialog treatment is highlighted. A dialog at the functional level is the speech in the wide sense and the foundation of language. A dialog at the formal level is a text as a result of the dialogical discourse realization. Dialogical discourse is formed by human speech activity, which according to its nature is cognitive-communicative, and the result of this activity is a dialogical text.

Key words: addressee, dialog, discourse, discursive move, speaker, text.

Сучасний, антропоцентричний погляд на мову й мовлення зумовлює звернення лінгвістів до діалогу, діалогічного тексту та діалогічного дискурсу як об'єкту [7; 12; 13; 17; 20; 25; 29], предмету [5; 18; 32; 33] або матеріалу [2; 27] мовознавчих досліджень. Актуальність таких розвідок не викликає сумніву, оскільки діалогічність інгерентно притаманна комунікації, вербальному спілкуванню, мовленнєвій діяльності, які знаходяться в центрі уваги сучасного функціоналізму. Проте, ці поняття зазвичай не розмежовуються, тож існує потреба в систематизації їх трактувань. Метою цієї статті є встановлення меж між поняттями діалогу, діалогічного тексту та діалогічного дискурсу, які виступають

об'єктами аналізу, а його предметом є їхнє трактування в сучасних дискурсивно спрямованих дослідженнях.

Передумовою для розмежування понять монологічного й діалогічного дискурсу вбачається визначення діалогу. Діалог розуміється в лінгвістиці як діалогічний текст (який протиставляється монологічному) [5; 29; 31] або як розмова, обмін висловленнями, мовлення [7, с. 5; 12; 18; 32; 33]. У цьому відбиваються два рівні діалогічності – формальний, який відповідає розумінню діалогу як тексту, і функціональний, який корелює з його розумінням як мовлення.

На функціональному рівні діалогічність постає як первинна властивість мови. Принцип діалогічної природи мови був сформульований В. фон Гумбольдтом: “У первинній сутності мови наявний незмінний дуалізм, і сама можливість мовлення зумовлюється зверненням і відповіддю” [28, с. 138]. Принципу діалогічності дотримувалися такі видатні лінгвісти як М.М. Бахтін, Л.С. Виготський, Л.В. Щерба, Л.П. Якубинський. Починаючи з Л.С. Виготського, широко цитується вислів Л.В. Щерби про те, “що монолог є в значній мірі штучною мовною формою і що справжнє своє буття мова виявляє лише в діалозі” [4, с. 339f]). На думку М.М. Бахтіна, усі одиниці мовленнєвого спілкування – висловлення – пов'язані одне з одним діалогічними відношеннями, причому діалогічність може бути навісною й ненавісною [1, с. 488]. Крім того, мовленнєва діяльність, на думку цих вчених, є завжди сумісною діяльністю учасників мовленнєвого спілкування, тож явище діалогу виявляється включеним в уявлення про комунікативну сутність мови як суспільного явища.

Діалогічний принцип є підґрунтям діалогізму як методології гуманітарного пізнання, яка передбачає діалогічну модель мови – нелінійну, інтеракціональну, конститутивну модель спілкування як мовної творчості [18, с. 8]. На ньому ґрунтуються дослідження в рамках аналізу діалогу (*Gesprächsanalyse, Dialoganalyse, Konversationsanalyse*) [13; 20; 25; 27, с. 1ff; 29; 31; 32; 33]. Цей принцип означає, що “застосування мови завжди спрямовано на партнера в комунікації, реально присутнього, такого, що мається на увазі, або такого, що ототожнюється з мовцем. У цьому розумінні всі тексти є функціонально діалогічними, хоча вони не завжди реалізуються формально діалогічно”, тож протиставлення діалогу й монологу втрачає сенс [33, с. 118]. Отже, дискурс будь-якого типу є функціонально діалогічним за своєю природою [11, с. 228; 13, с. 6; 22, с. 28].

Підкреслимо, що треба розрізнявати поняття ‘мовлення’ та ‘мовленнєва діяльність’. Мовлення ширше, ніж мовленнєва діяльність: являючи собою “спосіб формування й формулювання думки за допомогою мови” [9, с. 41], мовлення властиве всім формам

людської діяльності, специфіка якої “у всіх її проявах, яка зумовлена соціально-історичними законами розвитку, тим самим опосередковується специфічно людською формою відображення дійсності – вербальним мисленням, мовою – мовленням” [9, с. 44]. Інакше кажучи, мовленнєва діяльність – це процес зовнішнього вираження мовлення, процес говоріння й розуміння [23], вона “становить закінчену споруду, збудовану для збереження потенції мислення й, окрім цього, для того, щоб надати можливість спілкуватися людині з людиною, використовуючи такий засіб як мова” [6, с. 166]. А мовлення є спілкуванням, діалогом у широкому розумінні, яке корелює з поняттям дискурсу, але не прирівнюється до нього. Дискурс є спілкуванням, яке має соціальну та лінгвістичну природу, що підкреслює О.І. Морозова, розвиваючи протиставлення мови й мовлення Ф. де Соссюра: “Дискурс є “більш мовленнєвим”, ніж мовлення, оскільки він передбачає розглядання мовлення в контексті соціальної діяльності людини, і “більш мовним, ніж мова”, оскільки зміщує аналізовані сутності в контекст думки й знання” [16, с. 138].

Тож дискурс є сукупністю мовленнєвої діяльності людини, яка за своєю природою є когнітивно-комунікативною, та результату цієї діяльності – тексту. Якщо текст є діалогічним (на формальному рівні), то й дискурс є діалогічним. Діалогічний дискурс постає як мисленнєво-комунікативна мовленнєва діяльність комунікантів у широкому (ситуативно-комунікативному, соціо-культурному, когнітивно-психологічному) контексті, зафіксована діалогічним текстом.

Таким чином, на формальному рівні розведення діалогічного й монологічного дискурсу виявляється виправданим. Постає питання про визначення критеріїв розмежування діалогічного й монологічного тексту – діалогу (у вузькому розумінні) та монологу.

Зазвичай, діалог і монолог розрізняються за кількістю комунікантів: монолог здійснюється однією особою, до діалогу залучені щонайменше два комуніканти, які по черзі є мовцями, фізично контактують і розуміють один одного [12, с. 15; 13, с. 8]. За цим критерієм виділяється також полілог – текст, що продукується кількома комунікантами [7, с. 5; 12, с. 15; 13, с. 16] та плеолог – текст, звернений до незчисленної аудиторії [11, с. 248]. Проте, кількість комунікантів не може бути релевантною з огляду на походження терміну ‘діалог’ – якби малися на увазі два комуніканти, йшлося б про ‘дуолог’. “Елемент ‘діа’ (грецьк. *через*) вказує на загальну ознаку – міну ролей мовців і слухачів” [14, с. 381].

Існує також точка зору, за якою діалог відрізняється від монологу наявністю міни комунікативних ходів: монолог виключає міну ходів – перехід говоріння від одного мовця до іншого, діалог, навпаки, інгерентно передбачає її [8, с. 258; 26, с. 11]. Така точка зору спростовується тим фактом, що монологи не обов’язково мають створюватися одним

мовцем: приміром, розповідь двох чи більше комунікантів про певну сумісну діяльність або подію є монологом, хоча й супроводжується міною комунікативних ходів.

Напевне, доцільно говорити не про міну ходів, а про міну спрямованості ходів: здійснюючи монолог, один комунікант постійно виступає у ролі мовця, інший – у ролі адресата; в разі діалогу відбувається міна ролей комунікантами, тобто вони по черзі виконують ролі мовця й адресата [17; 18; 29; 31; 32; 33]. Тож діалогічну структуру тексту формує міна спрямованості ходів або, інакше кажучи, міна комунікативних ролей учасниками спілкування: “згідно з критерієм спрямованості діалоги завжди є бі-дирекціональними, монологи, навпаки, – уні-дирекціональними [31, с. 242].

Основні комунікативні ролі позначаються як адресант і адресат, мовець і слухач, продуцент і реципієнт, відправник і отримувач. У термінах ‘адресант’ і ‘адресат’ відображено спрямованість дискурсивного ходу, проте, вони є орфоепічно невдалими: існує можливість труднощів їхнього розмежування у разі сприйняття на слух та біглого читання.

Вибір термінів ‘мовець’ і ‘слухач’ означає ігнорування такого комунікативного статусу, як присутня особа, що спостерігає за діалогом, але якій не адресовано мовленнєвий акт. Комунікативний статус доповнює біосоціальний статус, який передбачає те, що комуніканти знаходяться у відношенні комунікативної симетрії чи асиметрії. За В.В. Богдановим, система комунікативних пріоритетів виглядає таким чином: мовець (найвищий комунікативний статус) – адресат – слухач – треті особи [3, с. 206].

Терміни ‘продуцент’ і ‘реципієнт’ також є недоцільними з точки зору послідовності щодо комунікативного статусу співрозмовників: реципієнтом (тим, що сприймає висловлення) може бути і адресат, і слухач.

Нарешті, терміни ‘відправник’ і ‘отримувач’ стосуються кодової моделі комунікації, яка була загальноприйнятою з часів Аристотеля до середини 20-го століття, але вважається неспроможною пояснювати прагматичні аспекти комунікації [15, с. 35]. Для аналізу дискурсу є релевантними три моделі: згідно з кодовою моделлю конструюються експліцитні (кодифіковані, буквальні, прямі, конвенціональні) смисли, згідно з інференційною моделлю – інтендовані імпліцитні (некодифіковані, небуквальні, непрямі) смисли, згідно з інтеракційною моделлю – неінтендовані імпліцитні (некодифіковані, небуквальні, непрямі) смисли [2, с. 29].

У зв’язку з окресленою проблематикою на позначення комунікативних ролей доцільним убачається вибір термінів ‘мовець’ і ‘адресат’, які відображають спрямованість дискурсивного ходу, відповідають системі комунікативних пріоритетів та не суперечать концепції співіснування моделей комунікації у дискурсі. Мовець є виробником висловлення,

здійснювачем мовленнєвого акту, носієм комунікативної інтенції, яка полягає в прагненні шляхом здійснення мовленнєвого акту донести певне пропозиційне ставлення до іншого комуніканта – адресата. Адресат – особа або група осіб, якій / яким призначається висловлення адресанта. З урахуванням особистісних параметрів і комунікативних функцій Г.Г. Почепцов виділяє такі модифікації адресата як: квазіадресат – неживий предмет, покійник, потойбічна сила тощо; адресат-ретранслятор – отримувач висловлення, яке в своїй комунікативно-суттєвій частині призначено не йому (висловлення “розпадається на дві частини: а) частина, адресована адресату-ретранслятору, і б) частина, адресована справжньому адресату”); індиректний адресат – слухач, якому насправді призначено висловлення [19, с. 217].

Міна комунікативних ролей відбувається у рамках дискурсивного ходу (діалогічної репліки) (*move, turn, Zug, Schritt*). Мовленнєвий, комунікативний, інтерактивний або дискурсивний хід – одиниця мовленнєвої взаємодії, “однократний мовленнєвий внесок комуніканта <...>, який ініціює відповідний однократний внесок партнера в мовленнєвій взаємодії (мовленнєвий або немовленнєвий) або сам є відповідним мовленнєвим внеском у комунікативну взаємодію” [10, с. 9; 20].

Дискурсивні ходи мають змістовий, граматичний і комунікативний взаємний зв’язок. Останній передбачає розподіл ходів на ініціальні, реактивні (що відповідають стимулюючій і реагуючій репліці в діалогічному тексті [7, с. 27]) та ре-ініціальні (такі, що становлять одночасно реакцію на попередній мовленнєвий акт та ініціацію наступного) – терміни Е. Рольфа [31, с. 211].

Крім дискурсивного ходу, виділяють мовленнєвий або дискурсивний крок, під яким розуміють одиницю, вужчу за хід – елемент ходу, сполучення мовленнєвих актів, приміром, теза – обґрунтування тези [10, с. 9; 17; 49], або одиницю, ширшу за хід – сполучення ініціального й реактивного ходів, що є синонімічною термінам *exchange, adjacency pair* [21, с. 112]. М.Л. Макаров стверджує різнорідність реплікового шагу й комунікативного ходу – це “одиниці різної природи, тому вони не вступають у системні або ієрархічні відношення” [15, с. 185]. Термін ‘репліка’ (який корелює з терміном ‘крок’ (*Schritt*) у німецькомовних працях) не наголошує на змістовому та динамічному аспектах розглядуваної одиниці й належить до аналізу діалогу, для аналізу дискурсу характерним є термін “дискурсивний хід”.

Отже, доцільно виділяти в структурі дискурсу такі одиниці як мовленнєвий акт, дискурсивний хід, дискурсивний обмін, трансакція, мовленнєва подія. Вони перебувають у ієрархічних відношеннях функціональної актуалізації, тобто передбачають різні прояви

нелінійної організації цих відношень і рухомість меж [15, с. 188]. Ці одиниці відбивають процесуальну структуру діалогічного дискурсу, рух інформації між комунікантами.

Мовленнєву подію “визначають як закінчене мовленнєве спілкування, розмову, інтеракцію” (макродіалог), трансакцію – як тематично об’єднану послідовність дискурсивних обмінів (фазу, мікродіалог) [21, с. 114]. Дискурсивний обмін становить послідовність зв’язаних мовленнєвих ходів, яка відповідає діалогічній єдності [13, с. 9], суміжній парі реплік (*adjacency pair*) [30, с. 303], секвенції [26, с. 179], мінімальному діалогу [20].

Специфічні комунікативні властивості діалогічного дискурсу можна звести до такого переліку:

- наявність мовця й адресата, які можуть бути й колективними;
- наявність міни спрямованості ходів (комунікативних ролей);
- складність лінійного розгортання, можливість взаємного накладання ходів [13, с. 16];
- тематична єдність, яка визначає розміри діалогу [17, с. 25; 26, с. 9];
- перевага спонтанного мовлення [24, с. 141];
- шаблонність мовленнєвої взаємодії, яка є основою процесу конвенціоналізації смислів [24, с. 167];
- імпліцитність мовного вираження – “діалог майже завжди передбачає можливість недомовлювання, неповного висловлювання, непотрібності мобілізувати слова, які мали б бути мобілізованими для наявності такого ж самого мисленнєвого комплексу в умовах монологічного мовлення” [4, с. 340];
- переважно усний спосіб здійснення [26, с. 9];
- значна роль міміки, жестів (графіки в разі письмового способу здійснення) та інших невербальних засобів;
- національна специфіка [7, с. 7].

У якості властивості діалогічного дискурсу виділяється також ситуативна прив’язаність [5, с. 95; 17, с. 25]. Проте, очевидним є те, що вона є характерною для дискурсу взагалі, враховуючи його соціально-комунікативну природу.

Комунікативні властивості діалогічного дискурсу зумовлюють специфіку вербалізації смислів у діалогічному тексті. Виділяються такі мовні властивості діалогічного тексту (ознаки, засоби діалогізації, маркери діалогічності) [5; 7; 12; 13, с. 8]:

- морфологічні: адресатні займенники, імперативний і умовний способи дієслова, модальні частки, модальні слова, модальні дієслова в суб’єктивно-епістемічному

значенні, деграмадикалізовані форми, відсутність дієприкметників і дієприслівників, перевага особових займенників тощо;

- синтаксичні: повтори, звертання, вигуки, порушення порядку слів, присднання, парцеляція, парентетичні звороти, односоставні, неповні й перервані висловлення, паратаксис, еліпсис, окличні звороти оцінної семантики, приказки, риторичні запитання, метакомунікативні вирази, ствердження й заперечення, комунікативні формули, мовленнєві штампи, звуконаслідування тощо.

Розрізняють розмовний і літературний (художній) діалог / дискурс. Розмовний дискурс здебільшого є діалогічним (на формальному рівні), не дарма поняття 'розмовне мовлення' й 'діалогічне мовлення' часто вживаються синонімічно [7, с. 9; 13, с. 8]. Тому дослідження розмовного дискурсу на матеріалі художньої літератури можна вважати дослідженням діалогічного дискурсу як на формальному, так і на функціональному рівні. Слід лише чітко розмежовувати два аспекти аналізу художнього діалогу: аналіз діалогічного розмовного дискурсу та аналіз драматургічного дискурсу, тобто інтерпретація тексту драми. Ці аспекти співвідносяться з двома рівнями комунікації в художньому діалозі – внутрішньому або горизонтальному (комунікація персонажів один з одним) і зовнішньому або вертикальному (комунікація автора з читачем) [13, с. 20; 25, с. 8; 29, с. 91; 32, с. 194].

Підсумовуючи аналіз, можна стверджувати, що поняття діалогу є первинним стосовно понять діалогічного тексту та діалогічного дискурсу. У розмежуванні останніх вирішальну роль відіграє формальне та функціональне трактування діалогу та діалогічності. Діалог на функціональному рівні постає як мовлення у широкому розумінні, яке є підґрунтям мови як суспільного явища. Діалог на формальному рівні становить діалогічний текст, який є результатом реалізації діалогічного дискурсу. Діалогічний дискурс утворюється мовленнєвою діяльністю людини, яка за своєю природою є когнітивно-комунікативною, та результатом цієї діяльності – діалогічним текстом.

Перспективним у аналізі окреслених понять є розгляд основних категорій діалогічного тексту й діалогічного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Литературно-критические статьи / М.М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1986. – 543 с.
2. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
3. Богданов В.В. Предложение и текст в содержательном аспекте / В.В. Богданов. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2007.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский // Собрание сочинений в 6 томах. – Т. 2. – М. : Педагогика, 1982. – 504 с.
5. Гетьман З.О. Інтенсифікатори як засоби діалогізації / З.О. Гетьман // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 18, книга 1.

- К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – С. 94–97. 6. Гийом Г. Принципы теоретической лингвистики / Гюстав Гийом. – М. : Прогресс-Культура, 1992. – 218 с. 7. Девкин В.Д. Диалог: Немецкая разговорная речь в сопоставлении с русской / В.Д. Девкин. – М. : Высшая школа, 1981. – 160 с. 8. Земская Е.А. Язык как деятельность: Морфема. Слово. Речь / Е.А. Земская. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 688 с. 9. Зимняя И.А. Лингвopsихология речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М.–Воронеж : НПО «МОДАК», 2001. – 428 с. 10. Карабан В.И. Сложные речевые единицы: прагматика английских асиндетических полипредикативных образований : монография / В.И. Карабан. – К. : Вища школа, 1989. – 131 с. 11. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М. : Гнозис, 2004. – 390 с. 12. Колокольцева Т.Н. Специфические коммуникативные единицы диалогической речи / Т.Н. Колокольцева. – Волгоград : Изд-во Волгоградского гос. ун-та, 2001. – 260 с. 13. Лагутин В.И. Проблемы анализа художественного диалога (К прагмалингвистической теории драмы) / В.И. Лагутин. – Кишинев : Штиинца, 1991. – 97 с. 14. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М. : Сов. энциклопедия, 1991. – 685 с. 15. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с. 16. Морозова Е.И. Ложь как дискурсивное образование: лингвокогнитивный аспект / Е.И. Морозова. – Харьков : Экограф, 2005. – 299 с. 17. Олексієнко Л.П. Прагматична характеристика та структурна організація англійського діалогу / Л.П. Олексієнко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – Іноземна філологія. – 2001. – Вип. 31. – С. 25–28. 18. Плеханова Т.Ф. Дискурсивно-диалогическая концепция художественного текста : автореф. дисс. ... д-ра филол. н. : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Т.Ф. Плеханова ; Минский гос. лингвистич. ун-т. – Минск, 2005. – 32 с. 19. Почепцов Г.Г. О коммуникативной типологии адресата / Г.Г. Почепцов // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – № 741. – С. 216–218. 20. Хундснуршер Ф. Основы, развитие и перспективы анализа диалога / Ф. Хундснуршер // Вопросы языкознания. – 1998. – № 2. – С. 38–50. 21. Шевченко І.С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу / І.С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. – Харків : Константа, 2005. – С. 105–117. 22. Шевченко І.С. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність / І.С. Шевченко, О.І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. – Харків : Константа, 2005. – С. 21–28. 23. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность / Л.В. Щерба. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1974. – 428 с. 24. Якубинский Л.П. О диалогической речи / Л.П. Якубинский // Русская речь. – Пг., 1923. – С. 95–194. 25. Betten A. Einige grundsätzliche Überlegungen zur Beschreibung altgessprachlicher und literarischer Dialoge / A. Betten // Dialoganalyse. – Tübingen : Niemeyer, 1986. – S. 3–12. 26. Brinker K. Linguistische Gesprächsanalyse / K. Brinker, S. Sager. – B. : Schmidt, 2001. – 215 S. 27. Henne H. Gegensprechanlagen – Literarische Dialoge (Botho Strauß) und linguistische Gesprächsanalyse / H. Henne // Gespräche zwischen Alltag und Literatur. – Tübingen : Niemeyer, 1984. – S. 1–19. 28. Humboldt W. v. Über den Dualis / Gelesen in der Akademie der Wissenschaften am 26. April 1827 / Wilhelm von Humboldt // ders. Schriften zur Sprachphilosophie. – Darmstadt : Fink, 1963. – S. 113–143. 29. Hundsnerscher F. Dialoganalyse und Literaturbetrachtung / F. Hundsnerscher // Concepts of Dialogue: Considered from the Perspective of Different Disciplines. – Tübingen : Niemeyer, 1994. – P. 77–105. 30. Levinson S.C. Pragmatik / S.C. Levinson. – Tübingen : Niemeyer, 2001. – 476 S. 31. Rolf E. Monologische und dialogische Aspekte von Messe und Gottesdienst / E. Rolf // Dialoganalyse IV. – Tübingen : Niemeyer, 1993. – S. 241–247. 32. Tschauder G. Dialog ohne Sprecherwechsel? Anmerkungen zur internen Dialogizität monologischer Texte / G. Tschauder // Dialoganalyse II. – Tübingen : Niemeyer, 1989. – S. 191–205. 33. Weigand E. Dialogisches Grundprinzip und Textklassifikation / E. Weigand // Dialoganalyse. – Tübingen : Niemeyer, 1986. – S. 115–125.

